

Miquel de Moragas i Miquel Botella, Editors

Les Claus de **l'Èxit**

*Impactes socials, esportius,
econòmics i comunicatius de*
Barcelona '92

*Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport
Universitat Autònoma de Barcelona
Museu Olímpic de Lausana
Fundació Barcelona Olímpica*

Els autors

Josep Miquel Abad
Enric Truñó
Fidel Sust
Manuel Llanos
Lluís Millet
Miquel Botella
Ferran Pastor
Jordi López
Andreu Clapés
Josep Bertran
Miquel de Moragas
Joan Botella
Faustino Miguélez
Ferran Brunet
Fernand Landry
John MacAloon
Nancy Rivenburgh
Muriel Ladrón de Guevara
Pilar Carrasquer
Núria García
Xavier Còller
Daniel Romaní
Dolors Aparicio

Les Claus de l'Èxit.

Impactes socials, esportius,
econòmics i comunicatius de
Barcelona'92

Les Claus de l'Èxit.

Impactes socials, esportius, econòmics i comunicatius de Barcelona'92

Els continguts d'aquest llibre no podran ser reproduïts, ni totalment ni parcialment, sense el previ consentiment per escrit dels editors.

© Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport
Universitat Autònoma de Barcelona
Edifici B. 08193 Bellaterra (Barcelona, España)

© Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions
Edifici A. 08193 Bellaterra (Barcelona, España)

Editors: Miquel de Moragas i Miquel Botella
Coordinació editorial: Miquel Gómez,
Esther Martí i Núria Garcia
Disseny de la coberta: Josep M.ª Trias (Quod)

Primera edició: juliol de 1995

Dipòsit legal: B. 30.733-1995
ISBN 84-490-0388-1
Composició: Víctor Igual, S. L.
Impressió: Duplex, S. A.
Enquadernació: Serveis Gràfics 106, S.L.
Printed in Spain - Impres a Espanya

Índex

Joan Antoni Samaranch <i>President del Comitè Olímpic Internacional</i>	7
--	---

Presentació

Pasqual Maragall <i>President del COOB'92</i> <i>Alcalde de Barcelona</i>	9
---	---

Introducció

Josep Miquel Abad <i>Conseller Delegat del COOB'92</i> «Balanz de les realitzacions del COOB'92»	11
--	----

Organització dels Jocs

Miquel Botella «Les claus de l'èxit dels Jocs»	18
---	----

Esports

Enric Truñó «Barcelona, ciutat de l'esport»	43
--	----

Manuel Llanos «Així va col·laborar el Comitè Olímpic Espanyol en l'èxit del '92»	57
--	----

Mitjans de comunicació

Miquel de Moragas / Nancy Rivenburgh / Núria Garcia «La imatge de Barcelona'92 a la televisió internacional»	76
---	----

Muriel Ladrón de Guevara / Xavier Còller / Daniel Romani «La imatge de Barcelona a la premsa internacional» .	98
---	----

Disseny

Miquel de Moragas «Disseny, logotip i mascota en la promoció i la identitat de Barcelona'92»	115
--	-----

Jocs Paralímpics Barcelona'92

Fernand Landry «Els Jocs Paralímpics i la integració social»	130
---	-----

Política

Joan Botella

- «Els Jocs Polítics. Actors i estratègies entorn
dels Jocs Olímpics de Barcelona 1992» 145

Societat

Faustino Miguélez / Pilar Carrasquer

- «La repercussió laboral dels Jocs Olímpics» 155

Andreu Clapés

- «Voluntaris Barcelona'92: la gran festa
de la participació» 171

John MacAloon

- «Barcelona'92: un punt de vista
des de l'antropologia cultural» 187

Urbanisme

Lluís Millet

- «Els Jocs de la Ciutat» 194

Economia

Ferran Brunet

- «Anàlisi econòmica dels Jocs Olímpics de
Barcelona'92: recursos, finançament i impactes» . . . 209

Tecnologia

Jordi López / Ferran Pastor

- «Barcelona'92: les estratègies de la tecnologia» . . . 244

Josep Bertran

- «La imatge de la tecnologia als Jocs Olímpics
de Barcelona'92» 260

Epíleg

Fidel Sust

*Director General d'Esports de la Generalitat
de Catalunya*

- «L'herència esportiva dels Jocs de Barcelona» . . . 267

Bibliografia sobre Barcelona'92

- Dolors Aparicio 272

Apèndix

Centre d'Estudis Olímpics i de l'Esport.

Càtedra Internacional d'Olimpisme.

- Fundació Barcelona Olímpica 282

JOCS PARALÍMPICS BARCELONA'92

ELS JOCS PARALÍMPICS I LA INTEGRACIÓ SOCIAL¹

FERNAND LANDRY²

1. ÉSSERS HUMANS

«Estic segur que la integració social dels discapacitats, que desitgem en tots els camps, s'estendrà inevitablement i de manera natural a les competicions esportives d'alt nivell.»

JOSÉ MARÍA ARROYO
(COOB'92 i Fundació ONCE, 1993:17)

En el parlament inaugural de la Cerimònia d'Obertura dels IX Jocs Paralímpics, el president de la Fundació ONCE no podia haver expressat millor les velles aspiracions i la lluita pacient dels atletes discapacitats arreu del món per l'acceptació, la integració i un reconeixement social complet.

Estadi Olímpic, Barcelona, 3 de setembre de 1992, 6 de la tarda. En una magnífica expressió de simpatia, comprensió i solidaritat, 65.000 espectadors i convidats, persones capacitades i discapacitades alhora, van donar la benvinguda amb tot el respecte, el cor obert i gran entusiasme a 4.158 atletes i participants de les 82 delegacions provinents dels cinc continents. Una increïble atmosfera d'*humanitat* impregnava l'espai, el temps i tots els presents. Participants i espectadors eren una sola cosa. I tots sabien des del mateix començament de la cerimònia, que estaven participant en una reunió sense precedents d'éssers humans. No hi havia distincions. Només éssers humans, que miraven els uns pels altres, units en la seva aspiració d'un món sempre millor.

«Tots som discapacitats en un cert sentit ...» va dir Pasqual Maragall, President del COOB'92, quan presentava els qui anaven a parlar a tots els presents i al món sencer a través dels mitjans de comunicació. *«Jo sóc cec...»* va declarar des-

1. Algunes seccions d'aquests articles s'han resumit o adaptat a partir de dues publicacions anteriors: Landry, 1993: 28-57; Landry, 1994:488-499.

2. Doctor per la Universitat d'Illinois. Professor de la Universitat de Laval (Quebec). Co-editor del llibre *Sport. The Third millennium*

prés d'ell el President de l'ONCE José Maria Arroyo, «... *avui, tanmateix, penso que sóc un home molt afortunat. Puc sentir perfectament la vostra emoció i esperança*» (COOB'92 i Fundació ONCE, 1993:94,95).

Es varen experimentar moments d'emoció inoblidables. Dia rera dia, al llarg de tots els IX Jocs Paralímpics, Barcelona 1992, es van fer increïbles demostracions de força de voluntat, dedicació, energia, habilitat i intel·ligència.

— De les prominents actuacions dels atletes disminuïts, Santos Poyatos, Purificación Santamaría i el seu gos-guia Dan, Neus Álvarez Costa, Bertrand de Five Pranger, Antonio Rebollo, entre altres, durant els commovedors rituals de la Cerimònia d'Obertura.

— A les estimulants contribucions de l'actriu impedida Glòria Rognoni, directora de les Cerimònies Paralímpiques.

— Passant per l'emotiu missatge social, ple de força, del cosmòleg disminuït Stephen W. Hawking.

— Fins als magnífics esforços dels 3.020 atletes que van competir durant 10 dies en les disciplines i competicions dels 15 esports programats pels Jocs (COOB'92 i Fundació ONCE, 1993: 129, 153).

2. ESPORTS SENSE LÍMITS

«*Esports sense límits*»: aquest va ser el lema escollit pels IX Jocs Paralímpics de Barcelona. Un eslògan positiu que convida a la reflexió i és doblement significatiu perquè:

— per una banda, emfasitza la varietat de limitacions superades per tants individus, i és un reconeixement a tots aquells que s'han posat un repte i han estat preparats i llestos per participar en esports d'alt nivell per a discapacitats físics i sensorials;

— mentre que, per l'altra, assenyalava la necessitat de seguir lluitant per la consciència social arreu del món, amb l'objecte que la integració dels ciutadans impedits sigui adreçada a tots nivells de la vida en comunitat, incloent-hi l'esport i les activitats d'alta competició.

28 de juliol de 1948. Una fita històrica: 16 paraplàgics (14 homes, 2 dones) van participar en l'arc al camp d'Stoke. Havien nascut els Jocs Stoke Mandeville. L'ús de l'esport com a exercici terapèutic i mitjà de reconeixement i integració social, sota el lideratge enèrgic i pioner de sir Ludwig Guttmann, va significar un impuls mundial i sense precedents, no només per als afectats en la medul·la espinal sinó també, amb el temps, per a altres categories de persones discapacitades.

28 de juliol de 1948. També la data de la Cerimònia Inaugural dels Jocs de la XIV Olimpíada-Londres, els primers després de la II Guerra Mundial arran de la qual molta gent, joves i no tan joves, va quedar seriosament impedida i socialment aïllada. Poques persones de l'època (potser a excepció de sir Ludwig) haguessin gosat preveure que els Jocs Stoke Mandeville tindrien tant d'èxit des de bon començament i que ràpidament donarien lloc a una àmplia i influent xarxa de competicions nacionals, continentals i mundials, tot culminant en l'actual moviment multidisciplinat dels Jocs Paralímpics.

Per a l'observador de l'escena internacional esportiva sembla que el moviment esportiu per als «discapacitats» era destinat des del començament a convergir amb el moviment esportiu dels «forts i sans». Els «Jocs Stoke Mandeville», els «Jocs de l'Any Olímpic», els «Olímpics per als Paralítics», el «Moviment Esportiu per als Discapacitats», els «Olímpics dels Discapacitats», l'«Olimpíada de Toronto» (*sic*, la denominació concreta dels Jocs Paralímpics celebrats conjuntament amb els Jocs de la XXI Olimpíada-Montreal-1976), els «Jocs Internacionals per als Discapacitats», els «Jocs i Campionats per als Discapacitats», els «Jocs Especials», els «Jocs Paralímpics», totes aquestes expressions són testimoni del vigorós procés pel qual el moviment esportiu dels discapacitats canalitza les seves forces, tot expandint i diversificant els seus programes i serveis, adquirint ressò internacional i penetrant en la consciència pública. És un fet palès i cada cop més acceptat que l'esport i la seva lògica extensió en competicions d'alt nivell, ja no són només prerrogativa dels individus «forts i sans» i/o «normals».³

L'impacte del missatge social i educatiu associat al moviment continua essent considerable arreu del món. Des d'un punt de vista filosòfic, el lema «*Esports sense límits*» dels IX Jocs Paralímpics de Barcelona'92 era perfectament coherent amb la visió de l'Olimpisme Modern formulada per Pierre de Coubertin. Per a ell, els *valors centrals* de l'esport raurien en la *manera*, en l'*esperit* amb el qual un atleta, com a ésser humà complet, actua i té èxit, *sovint a desgrat d'obstacles aparentment insuperables*, com va escriure Guttmann el 1976 (Guttmann, 1976:195-197). Des d'aquesta perspectiva, l'expressió «Paralimpisme» sembla supèrflua, pleonàstica. «Olimpisme» és suficient... ja ho diu tot.

3. Per altres publicacions sobre aquest tema, vegeu les referències anteriors: Landry, 1993:51-55; Landry, 1994: 496-499.

L'adquisició d'identitat i importància internacionals a través de les diverses facetes del moviment esportiu internacional per als discapacitats no s'aconsegueix sense copsar nous reptes i problemes. El propi adveniment del I Congrés Paralímpic, celebrat conjuntament amb els IX Jocs Paralímpics de Barcelona, els sis objectius expressats en el programa oficial, i les tretze recomanacions unànimement acceptades en la sessió plenària del Congrés (Fundació ONCE, 1993:692-698) són tota una declaració d'intencions, pel que fa als diferents participants en el camp dels esports per a persones discapacitades, per intercanviar opinions, compartir coneixements i experiència, discutir assumptes i cooperar en les estratègies, programes i serveis dirigits al desenvolupament i consolidació del moviment en general, així com a la seva *aproximació* als Jocs Olímpics. Certament, la Conferència Internacional VISTA'93 celebrada a Edmonton, Canadà, el maig de 1993 (Steadward, Nelson, Wheeler, 1994:582) va ser un esforç més en aquesta direcció, així com també ho va ser el II Congrés Paralímpic celebrat el març de 1994 amb els XVII Jocs Olímpics d'Hivern de Lillehammer.⁴

3. NIVELLS «HUMANS»

Sembla ser que darrerament el Moviment Paralímpic ha hagut d'encarar un repte filosòfic i social molt difícil. En la mesura que l'afany contemporani per l'excel·lència —a tots els terrenys, inclòs l'esport internacional (i l'olímpic)— ha esdevingut una metàfora del sistema mundial, darrerament el Moviment Paralímpic ha tingut un fort impacte pel que fa a valors socials i models de comportament, especialment des que es va associar amb èxit al COI i al Moviment Olímpic. El Moviment Paralímpic ha despertat favorablement la consciència pública, a nivell transnacional i transcultural, pel que fa a la significació i al concepte filosòfic de l'actuació *humana*, tot ampliant el debat i assenyalant un seguit de dificultats i paradoxes que tenen una llarga tradició —de tant arrelades que es troben en la filosofia occidental— a l'hora de valorar, acceptar i reconèixer les actuacions esportives, en primer lloc i per damunt de tot, en termes quantitativament *absoluts*.

4. Vegeu LOOC-94, *Second Paralympic Congress: Toward year 2000 in Society and Sports*. Information brochure. Lillehammer: Royal Norwegian Ministry of Cultural Affairs, (s.d.), p. 7.

Per a molts observadors del Moviment Olímpic, es dona una sorprenent contradicció entre l'universalisme dels jocs com a manifestació cultural, per una banda, i, per l'altra, els principis actuals dels esports d'alt nivell, incloent els que apareixen en el programa olímpic. A despit del somni inicial de Coubertin («... tots els països, ...tots els esports»), l'actual programa olímpic difícilment és el reflex de les identitats culturals d'un nombre molt ampli de nacions-estats. Els objectius dominants implícits en la competició internacional, la seva varietat actual de formes i manifestacions, i les mateixes estructures de govern, són clarament les pròpies de la «cultura occidental», amb el predomini de les d'Europa i Nord-amèrica. Des d'un punt de vista històric i filosòfic, l'esport competitiu d'alt nivell (inclòs l'olímpic) ha sorgit dels centres occidentals, la major part seguint l'antic comerç colonial i les línies de control. Després, ha aconseguit suport i acceptació perifèrics, produint d'aquesta manera l'anomenat moviment esportiu «universal» que de fet carrega amb la profunda empremta del codi sòcio-cultural dels emissors (Galtung, 1991:147-155; Landry, 1991:51-69).

Alguns dels conceptes o aspectes de la cultura occidental que han gaudit de més influència en l'esport modern i olímpic poden ser breument caracteritzats de la manera següent:

— *Creença cultural arrelada.* Legitimació i valoració de l'esforç, les fites, la dominació i la supremacia. Conseqüència: les actuacions són jutjades, classificades i valorades en termes absoluts; les competicions esportives normalment es manifesten verticalment; rànquings, rècords, medalles, «ser el primer...».

— *Concepte d'espai.* Les forces causals de l'univers social es troben molt concentrades a l'Oest i són irradiades cap a la perifèria. La major part de les activitats internacionals esportives de prestigi són d'origen occidental.

— *Concepte de temps.* La vida és acció, moviment; ha d'haver-hi progrés, lineal o exponencial. L'esport també és acció, crisi: catarsi (guanyar); apocalipsi (perdre).

— *Concepte de coneixement.* L'univers, la natura, els éssers són concebuts en termes de dimensions ben definides, la major part d'elles quantificables. Les fites esportives, les actuacions, són operacionalitzades en estrictes dimensions quantitatives/qualitatives que, actualment, són divisibles en fraccions de minut.

— *Concepte de natura.* Sota les seves diverses variables, la natura ha de ser dominada, conquerida. Control/comandament dels factors que afecten la conducta i l'actuació. L'es-

port d'alt nivell té lloc en condicions supercontrolades, de laboratori.

— *Relacions de persona a persona.* Allò individual combinat amb allò vertical: competitivitat, «supervivència dels més preparats...» Es concep *Citius-Altius-Fortius* com un procés i un objectiu sense límits, la consecució del qual ha de ser estimulada, ajudada, premiada.

— *Relacions trans/interpersonals.* Hi ha jerarquies en les diferents estructures/operacions de configuracions d'«actors», «creients» i «seguidors». També es donen jerarquies dins i entre els òrgans de govern esportius, la classificació de guanyats i victòries, ultrasimbolisme de rècords i medalles, el COI i les Federacions Internacionals són centrals i sobiranes dins l'ordre esportiu internacional.

Aquestes són algunes de les característiques i antecedents de l'esport contemporani d'elit. Tot i així, en aquesta perspectiva es pretén que l'esport modern ofereixi oportunitats úniques i canals per al desenvolupament i l'expressió personals, ocasions genuïnes per obtenir i sobrepassar el que «ja s'ha assolit». Però, per una altra banda, també se sap que hi ha una propensió inevitable, per part del sistema esportiu d'alt nivell, a concebre i valorar les actuacions en termes nets o absoluts, per exemple, a l'hora de classificar la gent únicament sobre la base dels resultats. Gairebé mai, i potser sorprenentment, el procés, les possibilitats i/o les condicions que limiten l'actuació (com a factors rellevants per a la —de vegades paradoxal— «igualtat d'oportunitats») no surten a la llum. En aquestes alçades, i potser lamentablement de cara al futur immediat, aquesta situació és probable que continuï essent un obstacle de particular importància en els camins convergents dels moviments esportius dels impeditos i no impeditos

4. OLIMPISME... O PARALIMPISME?

En repetides ocasions, al llarg de la seva vida, Coubertin va insistir en el valor i el caràcter transcendental de l'actuació en l'esport. Per a ell, les tres paraules del Pare Didon *citius-fortius-altius* contenen la filosofia de l'«Olimpisme». Hom pot especular que, en un principi, el renovador havia disposat premeditadament «altius» al final del lema olímpic, sens dubte, amb l'objecte d'emfasitzar els aspectes immaterials, morals, del seu programa d'educació olímpica (Coubertin, 1894:1). Per a Coubertin, el que era més mereixedor de lloança, el que mereixia més lloances en un atleta era la seva ambició, força de voluntat i autocontrol, i no, en canvi,

en primer lloc i per sobre de tot, els *resultats* assolits. Per a ell, la bellesa i la noblesa de l'esport residien tant en la naturalesa i la forma de l'activitat esportiva en particular, com en els valors elevats («*altius*»), la *manera* en la qual hom es lliura a l'esport, l'*esperit* que impregna la dedicació i el compromís personals.⁵

De la mateixa manera que el «joc» pot ser considerat la «primera matèria» de l'esport, hom pot designar funcionalment els àtoms constituents de la molècula de l'«Olimpisme» com a recerca de l'*excel·lència* en l'esport, el joc net, el desinterès pel que fa als guanys *materials*, el rebuig de la *discriminació* en qualsevol de les seves formes, la promoció del *respecte* recíproc; la comprensió, *pau* i cooperació entre individus i nacions. D'acord amb la idea de Coubertin, aquesta noció tenia de bon principi connotacions *socials* i *culturals* necessàries. Al llarg dels seus escrits hom pot percebre el desig cobejat que l'*esperit* de l'«Olimpisme» s'estengués més enllà dels camps d'esports i penetrés les activitats quotidianes que són el centre de la vida social i en comunitat (Landry, 1991:60-65). Al llarg dels seus trenta set anys d'història, el Moviment dels Jocs Paralímpics s'ha desenvolupat i ha madurat al costat dels alts ideals de l'Olimpisme. En definitiva, els Jocs Paralímpics han servit:

- com a territori de proves excepcional per a la superació de difícils barreres/obstacles i greus limitacions;
- com a una ocasió única i un esglaó més de cara a l'expressió i la realització personals;
- com a un escenari obert sobre el qual es poden demostrar (com sovint s'ha fet) nivells remarcables d'entusiasme, energia, confiança, audàcia, coratge, habilitat, destresa, i fets d'importància.

Si l'Olimpisme és «...una filosofia de la vida, que exalta i combina en un tot equilibrat les qualitats del cos, la voluntat i la ment. [...]» (Principi Fonamental núm. 2, 5 de setembre, Edició de 1994 de la Carta Olímpica), aleshores no hi hauria raó ni necessitat d'utilitzar una expressió diferent («Paralimpisme», Παρά = en grec, «al costat de») per referir-se a una ideologia que en tots els aspectes «[...] Agermana l'esport amb la

5. [...Ce que l'on admire [chez l'athlète], ce sont l'*ambition* et la *volonté*: ambition de faire plus que les autres, volonté d'y parvenir. Rien n'est enthousiasmant comme l'emballage final [d'un geste sportif]; mais ce spectacle est enthousiasmant, par *réflexion*, pour ceux qui savent ce qu'il a fallu [à l'athlète de poignante énergie et de possession de soi-même; les autres ne comprennent pas: ils admirent de confiance. Tout [l'Olympisme tient en ces trois mots [du Père Didon]: *citius*, *fortius*, *altius*; plus vite-plus fort-plus haut. Ils forment un programme de beauté morale. L'esthétique du sport est une esthétique immatérielle» [...]. [El meu èmfasi]. (Coubertin, 1896: 146-149).

cultura i l'educació, busca crear un nou estil de vida basat en la joia de l'esforç, el valor educatiu del bon exemple i el respecte pels principis ètics universals fonamentals». Es pot pensar que no hi ha res d'evident en l'actual Carta Olímpica que caracteritzi els atletes i les actuacions esportives en aquests termes absoluts com per servir de base per evitar que el Moviment Esportiu Discapacitat convergeixi vers esdeveniments esportius internacionals principals o perquè el desanimi a seguir buscant alguna fórmula d'inclusió formal dins la família i el programa olímpics. En termes del procés primari pel qual un home o una dona avança en el trajecte, o per l'escala de la perfecció relativa, de fet no hi ha diferència entre l'«olimpisme» i el «paralimpisme», entre un atleta «olímpic» i l'atleta «paralímpic». A començaments d'aquest segle, Coubertin havia estat increïblement liberal pel que fa a l'abast i els usos de l'expressió «olímpic».⁶ Més endavant, també va expressar amb poques paraules els elements essencials de «ser un atleta»: «*Athletae proprium est se ipsum noscere, ducere et vincere*» (Coubertin, 1929:14).

Les puntuacions de les persones discapacitades, pel fet de ser el que són, han creat arreu del món una nova consciència del potencial humà i les capacitats dels impedits. Algunes proeses de visió, generositat, coratge, perseverància i absoluta dedicació a la causa— com va ser, per exemple, el cas de Canadà amb els increïbles reptes que els atletes discapacitats Terry Fox i Rick Hansen van proposar-se— van captivar la simpatia i la imaginació del públic, enaltiren l'orgull nacional, i van deixar una empremta social inesborrable, tot generant i garantint quantioses donacions per a les quals és difícil trobar xifres comparables. Terry Fox va perdre la seva lluita contra el càncer el 28 de juny de 1981. Però el seu insuperable esperit, olímpic de mena, ha estat traspassat, com la flama olímpica, «creant noves inspiracions». La seva *Marató de l'esperança* a través de Canadà va obtenir més de 23 milions de dòlars,

6. «[La paraula «olímpic»] est un terme qui est dans le domaine public. Si vous ne craignez pas le ridicule, si votre effort est assez considérable pour être comparé à celui que nécessite l'organisation d'une Olympiade régulière, *utilisez-le*. Personne n'a le droit de vous empêcher. Mais de grâce, ne commettez pas cette hérésie de l'appliquer à une seule catégorie de sports et de célébrer des cultes de petite chapelle sous le vocable d'un grande église. [...] Ce qui est olympique est universel. Les Jeux Olympiques sont le temple de l'activité musculaire sous les formes les plus diverses sans qu'il y ait à leur *conférer des degrés* dans une hiérarchie de beauté et de noblesse. Ce qui est beau et noble, ce n'est point tel ou tel sport en soi, mais la façon dont il est pratiqué, *l'esprit* dont il est animé, *l'âme* qu'y met l'homme [...] Il ne peut rien y avoir d'olympique en dehors du contact et de la collaboration des diverses branches de sport unies sur un pied de parfaite égalité pour le *perfectionnement de l'humanité*». [El meu èmfasi]. (Coubertin, 1910:118).

suma que va ser destinada a donar suport i estimular la recerca contra el càncer. Quan Rick Hansen va completar a Vancouver la seva marxa al voltant del món, el maig de 1987 (48.111.593 km. en cadira de rodes), el seu nom i la seva causa van aparèixer en els titulars nacionals i internacionals, portant un altre cop a primer pla la necessitat de ser conscients del potencial de les persones discapacitades. En el curs d'aquesta odisea, l'*Home en moviment* va aconseguir reunir 19.500.000 dòlars canadencs i va crear un fons d'ajut destinat a refer les vides de persones afectades a la medul·la espinal.

I quin extraordinari exemple de reeiximent atlètic va ser donat al món en els Jocs Paralímpics de Barcelona per Purificación Santamarta, l'atleta cega espanyola, que va guanyar la medalla d'or en les proves de 100 m, 200 m., 400 m. i 800 m., en la categoria B1, establint en cada ocasió nous rècords mundials. Tan merescut s'ho tenia, que no podia rebre les quatre medalles d'or de cap altre que no fos el president espanyol Felipe González (COOB'92 i Fundació ONCE 1993:166, 167, 335-336).

Tres formidables llegendes... cadascuna d'elles veritablement «olímpica», o més ben dit, de proporcions «olímpiques»...! Vet ací el cor i el nucli del vast i ampli concepte de l'«Olimpisme». En el cas dels canadencs Fox i Hansen, i en el de Santamarta, l'atleta femenina *per excel·lència* dels Jocs Paralímpics de Barcelona, el públic de tot arreu, intuïtivament ho sabia i, per cert, van respondre com corresponia.⁷

De fet, qui pot discutir que el significat últim de la noció «paralímpic» és diferent del d'«olímpic»? I no es podria dir el mateix sobre la noció *Moviment Olímpic*? Des d'un punt de vista estructural, els mateixos actors del «Moviment Olímpic» sovint són anomenats i tractats de la mateixa manera que el Comitè Olímpic Internacional, els Comitès Olímpics Nacionals, les Federacions Internacionals o els Comitès Organitzadors dels Jocs Olímpics (COJO). A aquests títols, és clar, caldria afegir-los-hi també la categoria i el nom de les institucions i individus sobre els quals descansa tot l'edifici: les Federacions Nacionals, els Clubs o entitats similars i, *last but not least*, els atletes i aquells que els ajuden directament. En el món actual, encara que sigui des d'un punt de vista estructural, el Moviment Olímpic és un sistema ben integrat i poderós de l'esport contemporani (Galtung, 1991; Landry, 1991: 51-69). Tot i que, en un sentit sociològic més ampli, es

7. Llegiu, per exemple: «Els cors bateguen fort», «Gent paralímpica», a COOB'92 i Fundació ONCE, 1993:283-301; Jorden, 1987:82-12; Shatenstein, 1982:457-464.

podrien considerar «accionistes» del «moviment» (i per tant de l'«olimpisme») totes aquelles persones que pensen i actuen dintre de la *lletra* i l'*esperit* de la Carta Olímpica. De fet, qui pot discutir que, almenys conceptualment, el «Moviment Paralímpic» no s'inclou en el concepte més ampli d'«Olimpisme» i del «Moviment Olímpic»?

5. PERSPECTIVA I MÈRIT

Al llarg del seu primer segle d'existència, el Moviment Olímpic Modern ha reflectit i, a vegades, fins i tot ha anticipat l'evolució social. Per a molts observadors, els mateixos Jocs Olímpics han estat un índex revelador del canvi, talment una finestra, a través de la qual hom pot observar els principis i les pràctiques sòcio-econòmiques dominants, els models de gestió i estratègies «en curs». El mateix es podria dir dels «Paralímpics» i dels «Special Olympics» celebrats a Espanya el 1992, i d'aquells celebrats conjuntament amb els Jocs Olímpics d'Hivern-1994 a Lillehammer.⁸ Una tendència a subratllar: mai en la història del Moviment Esportiu dels Discapacitats els seus Jocs principals no havien estat tan elaborats ni havien convergit amb els Jocs Olímpics en si.

Els X Jocs Paralímpics d'estiu ja estan programats perquè tinguin lloc a Atlanta, entre el 16 i el 27 d'agost de 1996, poc després del Centenari dels Jocs Olímpics i d'acord amb aquests. Una altra vegada, els Jocs Paralímpics seran precedits per un *Congrés Paralímpic*, el tercer de la història. El seu tema— *Humanitat, Igualtat, Destí*— parla per si mateix, tant filosòficament com socialment.⁹ Però hi haurà més coses a Atlanta. Se celebrarà la *Paralimpiada* [sic]-celebració bianual dels triomfs i fites de la gent amb impediments físics. Per primera vegada en la història dels Paralímpics, un seguit d'esdeveniments culturals festejaran el treball d'artistes discapacitats de renom internacional, amb la intenció d'incrementar la consciència pública dels Jocs Paralímpics i promoure una comprensió més gran de la gent amb i sense discapacitats.¹⁰

Els Jocs Paralímpics d'Estiu, durant les tres primeres dècades de la seva existència sota aquest nom (1960), han estat or-

8. Els Jocs Paralímpics d'Hivern es van celebrar a Lillehammer (pels atletes cecs i amb impediments locomotors), del 10 al 20 de març de 1994, poc després dels XVII Jocs Olímpics d'Hivern.

9. Vegeu ACOG'96, *The Third Paralympic Congress*, 12-16 d'agost, 1996: «A World Congress on Disability». Fulletó informatiu, p.7.

10. Vegeu ACOG'96, *Press Guide*, Febrer de 1995: «Paralympics, Paralympiad», pp.89-90.

ganitzats set vegades (1960, 1964, 1972, 1976, 1984, 1988, 1992) al *país* amfitrió dels Jocs Olímpics i quatre (1960, 1964, 1988, 1992) a la *ciutat* amfitriona dels Jocs de l'Olimpíada. Pel que fa als Jocs Paralímpics d'Hivern han tingut lloc dues vegades (1992, 1994) a la *ciutat* amfitriona i amb les *infraestructures* dels Jocs Olímpics d'Hivern. També és destacable el fet que a Barcelona, Albertville i Lillehammer, els Jocs Paralímpics fossin escenificats amb els mateixos recursos que els dels Jocs Olímpics en qüestió. Aquesta és una fita realment destacable, i un indicador clar de la convergència entre els dos fenòmens. A més a més, per primer cop en la història, els Jocs Olímpics i els Paralímpics van ser posats en marxa exactament pel mateix *comitè organitzador*.¹¹

Pel que fa a la simbologia i a l'emissió d'un missatge socio-cultural, la convergència que va tenir lloc a Barcelona entre els Jocs Olímpics i els Paralímpics és ben remarcable. La flama era la mateixa: es va mantenir encesa al Consistori de la ciutat després dels Jocs Olímpics, i va ser joiosament portada per 505 relleus a través de 35 municipis i una distància de 248 quilòmetres (COOB'92 i Fundació ONCE, 1993: 61-75). La torxa també va ser la mateixa: el dissenyador català André Ricard havia establert discretament dues identificacions diferents sobre una única, singular i elegant torxa de disseny. Però, a més a més, les Cerimònies d'Obertura van exercir un fort impacte a causa de la seva profunda i significativa complementarietat artística: si els Jocs de la XXV Olimpíada havien arribat al seu clímax amb el missatge d'esperança i pau adreçat al món: *Amics per sempre*; els IX Jocs Paralímpics van esdevenir una contribució al coratge i a la creativitat a través dels inspirats discursos dels dignataris (Maragall, Arroyo, Cabezas i Hawking) que van adreçar-se apassionadament als atletes presents, tot i que de fet els seus missatges anaven adreçats als ciutadans de tot el món, discapacitats o no: *El triomf de la llum*.

6. ESPORT D'ELIT I RESSÒ SOCIAL

L'immens èxit dels Jocs Olímpics i Paralímpics l'any 1992 a Barcelona i a Madrid (en el darrer cas, els primers *Paralímpics* per atletes amb impediments mentals)¹² ha subratllat

11. Documentació relativa al Moviment dels Jocs Paralímpics, publicada i sense publicar, arxius personals de F. Landry.

12. Vegeu ANDE, *Paralympics Madrid'92, Program Guide*, núm. 35, setembre de 1992, p.76.

una altra vegada que aqueixos esdeveniments internacionals duts a terme periòdicament són, de ben segur, una part integral i irreversible del sistema mundial d'interrelacions i interdependència. Les joves i recentment reestructurades Nacions Unides ho han entès així. Amb tota l'esperança del món, han reunit les famílies Olímpiques i Paralímpiques (o han creat representacions a aquest efecte). Sobre els camps d'esports, vénen a actuar i a fer-ho el millor possible... però també tenen altres finalitats. Decididament també vénen per identificar-se, diferenciar-se i acceptar-se sobre la base del respecte mutu. Tenir un CON, ser un atleta olímpic o paralímpic i desfilar en la Cerimònia Inaugural dels Jocs té, avui en dia, molt a veure amb la intercomunicació global, alhora que demostra arreu del món noves aspiracions d'identificació, acceptació i reconeixement de les nacions, grups i individus. El logotip dels IX Jocs Paralímpics, dissenyat per Josep Maria Trias, va ser el senyal més clar de tot això. Consistia en una adaptació subtil del logo dels Jocs Olímpics de Barcelona 1992 tot emfasitzant el desig d'integració no només dels atletes paralímpics, sinó de milions de persones discapacitades d'arreu del món (COOB'92 i Fundació ONCE, 1993:74-75). Els Jocs i les competicions internacionals més prestigioses gaudeixen actualment d'una posició única per contribuir a l'impacte del canvi social positiu. Per al Moviment Olímpic prendre aquesta direcció, tot donant plena acceptació i legitimitat als atletes amb impediments, no significa una mutació sinó una recuperació fonamental dels valors de l'Olimpisme: la promoció de la mútua comprensió, el respecte i la cooperació (Landry, 1993). Aquesta qüestió és de particular importància pel que fa a la missió social d'ambdós Moviments Esportius, l'Olímpic i el Paralímpic.

El fet que esdeveniments internacionals de tal magnitud i caràcter com els Paralímpics d'Estiu i dels Jocs d'Hivern siguin planificats, organitzats i celebrats amb èxit és *de facto* la prova de l'existència d'una alta qualitat i experiència, gran pràctica, lideratge internacional i disposició per a la cooperació entre cossos de govern esportius específics, tals com l'IPC, les seves Organitzacions Internacionals de Membres, i les seves respectives participacions nacionals i internacionals d'organitzacions d'esport per discapacitats. No només el COI i moltes Federacions Internacionals¹³ són dignes de reconeixement arreu, sinó també les estructures

13. Per exemple, durant anys la FAAI ha inclòs en els seus campionats internacionals i Grand Prix esdeveniments com ara la cursa de 1500 metres (cadira de rodes) per atletes discapacitats.

de govern del moviment esportiu dels discapacitats tals com l'IBSA, ISOD, ISMWSF, CP-ISRA, i INAS-FMH, entre d'altres.

Sens dubte, la comunitat esportiva internacional ha donat suport als objectius i les intencions del Moviment Paralímpic. A la Cerimònia de Cloenda del I Congrés Paralímpic de Barcelona, el President Samaranch (del COI) va defensar sense ambigüitats el suport i la contribució al Moviment Paralímpic (Fundació ONCE, 1993: 708-713) i, des d'aleshores, ha complert la seva promesa.

No obstant això, l'adquisició d'una reputació i una identitat internacionals per part del Moviment Paralímpic no deixa d'anar acompanyada de reptes i problemes addicionals. El més obvi té a veure amb les relacions interesportives dels cossos de govern. Cal una cura extrema perquè el Moviment Paralímpic eviti conflictes d'interès amb el COI i amb les Federacions Internacionals, particularment pel que fa a temes delicats com ara les campanyes de màrqueting, la captació d'espònsors, els principis de publicitat i d'altres procediments establerts de fa molt temps en l'esport olímpic. Per al Moviment Paralímpic també s'amaga el perill d'acumular i concentrar les energies i recursos financers sobre la base d'uns pocs, més que no pas en una majoria que s'ho mereix igualment. El to sensible, la responsabilitat social i el ressò públic han de continuar essent la guia del Moviment Paralímpic. Aquest, però, no és el cas que preocupa al sistema esportiu d'actuació d'elit que sempre reclama més i més recursos. Al voltant d'aquest tema sempre hi haurà, evidentment, qüestions de naturalesa filosòfica, científica i econòmica que valdrà la pena analitzar i debatre. Aquest és el preu que es paga per jugar en el complex i altament competitiu món de l'esport.

7. LA LLUM DE LA INSPIRACIÓ

El discurs de Stephen W. Hawking i la primera estrofa de l'«Himne Paralímpic» entonada en la Cerimònia Inaugural dels IX Jocs Paralímpics de Barcelona, fa tres anys, constitueixen solemnes recordatoris de l'objectiu central del moviment esportiu per als discapacitats o individus impedits: la noble tasca de romandre tant al servei de la majoria com de la seva elit. Últimament, i amb la satisfacció de tanta gent arreu del món, el Moviment Paralímpic ha experimentat un èxit i una visibilitat molt més accentuats.

Pel potencial de tots i cadascun dels éssers humans...

Fa tres anys la veu computeritzada del cosmòleg Stephen W. Hawking va ressonar, forta i clara, a l'estadi de Montjuïc:¹⁴

«Els qui som discapacitats no hauríem de pensar en nosaltres mateixos com un cas a part. Al contrari, som éssers normals que simplement tenim certes necessitats especials. [...]

Tots som diferents. Tots som especials a la nostra manera. Cadascú de nosaltres té dins seu una espurna de foc, una força creativa...»

I pel que fa al potencial de servei del moviment dels Jocs Paralímpics, les paraules de l'himne Paralímpic ho resumeixen tot:¹⁵

«Nascut en silenci com la matinada, creix i s'estén arreu del món. És una força que mou muntanyes, i dia a dia, ateny nous horitzons. La senyera que has hissat oneja orgullosa al vent. La teva fita ha estat un crit de coratge i heroics fets. «Josep Maria Andreu, «Himne dels Jocs Paralímpics», 1a. estrofa, Barcelona, 3 de setembre de 1992.

REFERÈNCIES

COOB'92, S.A. i Fundació ONCE (Eds.)

1993, *Paralímpics. Llibre oficial dels IX Jocs Paralímpics*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana S.A.

COUBERTIN, PIERRE DE

1984, «Jeux Olympiques, Citius-Fortius-Altius», al *Bulletin du Comité International des Jeux Olympiques*, 1er Any, núm 2.

1986, *Cosmopolis*, 2on any, abril.

1910, «Tous les sports», a la *Revue Olympique*, agost.

1929, «Devises nouvelles», al *Bulletin du B.I.P.S.*

FUNDACIÓ ONCE (Ed.)

1993, Actes del Ier Congrés Paralímpic-Barcelona'92, Barcelona, Suport Serveis, S.A.

GALTUNG, J.

1991, «The Sport System as a Metaphor of the World System». A Landry, F., Landry, M., Yerlès, M. (eds.) *Sport ...The Third Millennium*, Québec, Presses de l'Université Laval.

14. Vegeu *The Stephen W. Hawking Message*, en el Programa de la Cerimònia d'Obertura, IX Jocs Paralímpics. COOB'92 S.A., 3 de setembre, 1992, (document sense paginar).

15. *Ibid.* Vegeu *The Anthem of the Paralympic Games*.

GUTTMANN, L.

1976, «Significance of Sport in Rehabilitation of Spinal Paraplegic and Tetraplegics», *Journal of the American Medical Association*, 236:2.

JORDEN, T.

1987, «The Man in Motion Comes Home», a *Sports 'N Spokes*, 13:3.

LANDRY, F.

1991, «The Olympic Movement: Grandeurs and paradoxes of its Development and Successes». A Koh, Byong-Ik (Ed.) *Toward One World Beyond All Barriers. Official Report of the Seoul Olympiad Anniversary Conference*, (Volum 2), Seül, Poong Nam Publishing Co.

1993, «Olimpismo, Olímpicos, Paralimpismo, Paralímpicos: ¿Son convergentes o divergentes las nociones y los cursos en vísperas del tercer milenio?». Dins les Actes del *Ier Congrés Paralímpic-Barcelona'92*, Barcelona, Fundació ONCE.

1994, «Olimpism   = = Paralimpism?». Dins de Steadward, R.D., Nelson, E.R., Wheeler, G.D. (Eds.) *Vista'93-The Outlook*, Actes de la *International Conference on High Performance Sport for Athletes with Disabilities*, 14-20 de maig de 1993, Jasper, Alberta, Canadà, Edmonton: Rick Hansen Center.

SHATENSTEIN, S.

1982, «Terry Fox: Creating Inspirations». A Anderson, B. (Ed.) *The Complete Runner*, Volum 2, Mountain View: Runner's World.

STEADWARD, R. D., NELSON, E. R., WHEELER, G. D. (Eds.)

1994, *Vista'93-The Outlook*. Actes de la *International Conference on High Performance sport for Athletes with Disabilities*, 14-20 de maig de 1993, Jasper, Alberta, Canadà, Edmonton: Rick Hansen Center.